

Pozycja prawna komitetu audytu w spółkach akcyjnych zaliczanych do jednostek zainteresowania publicznego

prof. dr hab. Marek Michalski*

Przepisy nowelizujące ustawę o biegłych rewidentach nałożyły na jednostki zainteresowania publicznego wymóg utworzenia komitetu audytu, który jest specjalistycznym organem rady nadzorczej do monitorowania i nadzorowania sprawozdawczości finansowej w spółce. Autor w opracowaniu szczegółowo omawia tę instytucję, przedstawiając jej genezę, zasady tworzenia oraz funkcje i zadania.

Wprowadzenie

Zgodnie z art. 86 ustawy z 7.5.2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz nadzorze publicznym¹ wprowadza się zbiorczą kategorię tzw. **jednostek zainteresowania publicznego**. Obejmuje ona wiele zróżnicowanych podmiotów, o różnych formach organizacyjno-prawnych, w odniesieniu do których przewidziano obowiązek wzmocnienia rewizji finansowej, instytucjonalizując go w drodze nowej struktury organizacyjnej, jaką jest tzw. komitet audytu², o którym stanowi art. 86 BiegłyRewidU, oraz poprzez wprowadzenie nadzoru publicznego zapewniającego wysoki poziom profesjonalizmu po stronie biegłych rewidentów i firm audytorskich. Rozwiązania powyższe stanowią prze-transponowanie do prawa krajowego przepisów dyrektywy 2006/43/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 17.5.2006 r. w sprawie ustawowych badań rocznych sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych, zmieniającej dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG oraz uchylającej dyrektywę Rady 84/253/EWG³. U podłoża tych zmian legły założenia usprawnienia nadzoru nad procesami sprawozdawczości finansowej, a także zapewnienia rzetelnej kontroli wewnętrznej i zarządzania ryzykiem. Refleksem powyższych rozwiązań są nadto zmiany w ustawie z 29.9.1994 r. o rachunkowości⁴, prowadzące do przeorientowania zasad odpowiedzialności członków organów spółek akcyjnych. W konsekwencji w spółce akcyjnej – mimo, iż

nie przewidziano tego w modelu ustawowym – pojawia się struktura wewnątrzorganizacyjna, która aczkolwiek nie stanowi organu spółki, niemniej realizuje przypisane właśnie jej zadania ustawowe. Niewątpliwie natura zadań przypisanych komitetowi audytu prowadzi do zmiany modelu funkcjonowania rady nadzorczej w spółce akcyjnej, jako że poza sprawami strategicznymi przyznane jej zostały – ograniczone co prawda – kompetencje w zakresie działalności operacyjnej.

Spółki akcyjne będące jednostkami zainteresowania publicznego

Artykuł 2 pkt 13 dyrektywy 2006/43 definiuje jednostki interesu publicznego jako jednostki podlegające państwu członkowskiemu, których zbywalne papiery wartościowe są dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym które-

* Autor jest kierownikiem Katedry Prawa Gospodarczego Prywatnego WPiA Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Dziekanem Wydziału Prawa i Administracji UKSW.

¹ Dz.U. Nr 77, poz. 649 ze zm., dalej jako: BiegłyRewidU.

² W literaturze przedmiotu problematyce komitetu audytu poświęcano uwagę jeszcze przed wprowadzeniem regulacji prawnych odnoszących się do niego, por. zwłaszcza A. Opalski, Komitet audytu, cz. I, Rej. Nr 6/2005, s. 99 i n.; A. Opalski, Komitet audytu, cz. II, Rej. Nr 7-8/2005, s. 65 i n.; A. Opalski, Komitet audytu, cz. III, Rej. Nr 10/2005, s. 106 i n. oraz K. Oplustil, Corporate governance: komitet audytu w radzie nadzorczej spółki publicznej, Pr. Sp. Nr 7/2005, s. 11 i n.

³ Dz.Urz. UE L Nr 157 z 9.6.2006 r.; dalej jako: dyrektywa 2006/43.

⁴ T. jedn.: Dz.U. z 2002 r. Nr 76, poz. 694 ze zm.; dalej jako: RachU.

gokolwiek z państw członkowskich, a ponadto instytucje kredytowe w rozumieniu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z 20.3.2000 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe, także zakłady ubezpieczeń w rozumieniu przepisów dyrektywy 91/674/EWG Rady z 19.12.1991 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń. Ponadto każde państwo członkowskie umocowane zostało do określenia jeszcze innych jednostek interesu publicznego, przy czym przykładowo jedynie wskazano, iż kryterium doboru może mieć doniosłe znaczenie publiczne z punktu widzenia charakteru prowadzonej działalności, wielkości bądź liczby zatrudnionych pracowników. Wykorzystując powyższą delegację, ustawodawca polski rozszerzył – poza emitentami papierów wartościowych dopuszczonych do obrotu na rynkach regulowanych, mających siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej⁵, bankami krajowymi, oddziałami instytucji kredytowych i oddziałami banków zagranicznych (por. art. 2 pkt 4 lit. b) BiegłyRewidU), a także zakładami ubezpieczeń i głównymi oddziałami zakładów ubezpieczeń oraz zakładami reasekuracji (por. art. 2 pkt 4 lit. d) BiegłyRewidU) – katalog jednostek zainteresowania publicznego o takie kategorie podmiotów, jak:

- 1) spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, działające na podstawie ustawy z 14.12.1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych⁶,
- 2) instytucje pieniądza elektronicznego funkcjonujące na bazie przepisów ustawy z 12.9.2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych⁷,
- 3) otwarte fundusze emerytalne oraz powszechne towarzystwa emerytalne w rozumieniu ustawy z 28.8.1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych⁸,
- 4) fundusze inwestycyjne otwarte, specjalistyczne fundusze inwestycyjne otwarte oraz fundusze inwestycyjne zamknięte, których publiczne certyfikaty inwestycyjne nie zostały dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym, działające na mocy ustawy z 27.5.2004 r. o funduszach inwestycyjnych⁹ oraz
- 5) podmioty prowadzące działalność maklerską z wyłączeniem podmiotów prowadzących działalność wyłącznie w zakresie przyjmowania i przekazywania zleceń nabycia lub zbycia instrumentów finansowych lub w zakresie doradztwa inwestycyjnego w rozumieniu ustawy z 29.7.2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi¹⁰.

Pomimo tak znacznego zróżnicowania formalno-organizacyjnego w obrębie kategorii jednostek zainteresowania publicznego, główny akcent regulacyjny ustawodawca poświęcił spółkom akcyjnym, gdyż z mocy art. 86 ust. 2 BiegłyRewidU wyłączył obowiązek powoływania komitetów audytu w odniesieniu do:

- 1) otwartych funduszy emerytalnych, powszechnych towarzystw emerytalnych oraz funduszy inwestycyjnych,
- 2) oddziałów instytucji kredytowych i oddziałów banków zagranicznych,
- 3) głównych oddziałów zakładów ubezpieczeń,
- 4) banków spółdzielczych,
- 5) jednostek zainteresowania publicznego, w których nie powołano rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej¹¹ oraz
- 6) spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych.

Tym samym w świetle art. 2 pkt 4 w zw. z art. 86 ust. 2 BiegłyRewidU wymóg powołania komitetu audytu znajdzie zastosowanie przede wszystkim w stosunku do:

- 1) **spółek publicznych** w rozumieniu art. 4 pkt 20 ustawy z 29.7.2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych¹², których akcje dopuszczone są do obrotu na rynku regulowanym w rozumieniu art. 14 InstrFinU¹³, co oznacza, że komitetów audytu nie powołuje się w spółkach publicznych, których akcje są przedmiotem obrotu w alternatywnym systemie obrotu¹⁴, ani też spółkach publicznych, których akcje znajdują się poza obrotem zorganizowanym w rozumieniu art. 3 pkt 9 InstrFinU;
- 2) **bankowych spółek akcyjnych** w rozumieniu art. 12 w zw. z art. 21 i n. ustawy z 29.8.1997 r. – Prawo bankowe¹⁵, włączając w to:
 - a) banki zrzeszające banki spółdzielcze w rozumieniu art. 2 pkt 2 ustawy z 7.12.2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających¹⁶,
 - b) jak również banki hipoteczne, tj. działające na podstawie ustawy z 29.8.1997 r. o listach zastawnych i bankach hipotecznych¹⁷, przy czym bez znaczenia

⁵ Z wyłączeniem wszakże jednostek samorządu terytorialnego (por. art. 2 pkt 4 lit. a) BiegłyRewidU).

⁶ Dz.U. z 1996 r. Nr 1, poz. 2 ze zm.

⁷ Dz.U. Nr 169, poz. 1385 ze zm., dalej jako: ElektrInstrPłatn.

⁸ Dz.U. z 2004 r. Nr 159, poz. 1667 ze zm.

⁹ Dz.U. Nr 146, poz. 1546 ze zm.

¹⁰ Dz.U. Nr 183, poz. 1538 ze zm.; dalej jako: InstrFinU.

¹¹ Krytycznie na temat tego wyłączenia por. A. Nowacki, Komitet audytu, PPH Nr 3/2011, s. 39.

¹² Dz.U. Nr 184, poz. 1539 ze zm.; dalej jako: OfertaPublU.

¹³ Nie oznacza to jednak zawężenia wyłącznie do spółek publicznych, których akcje są dopuszczone do obrotu na rynku giełdowym, będącym rynkiem regulowanym, jak zdaje się sugerować K. Oplustil, Instrumenty nadzoru korporacyjnego (*corporate governance*) w spółce akcyjnej, Warszawa 2010, s. 482, ponieważ obejmuje nadto spółki, których akcje dopuszczone są do obrotu na rynku pozagiełdowym regulowanym w rozumieniu art. 15 ust. 1 pkt 2 InstrFinU.

¹⁴ Tak również K. Oplustil, Instrumenty..., s. 482.

¹⁵ T. jedn.: Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 ze zm.; dalej jako: PrBank.

¹⁶ Dz.U. Nr 119, poz. 1252 ze zm.

¹⁷ T. jedn.: Dz.U. z 2003 r. Nr 99, poz. 919 ze zm.; por. też art. 10 przedmiotowej ustawy.

pozostaje okoliczność, czy spółka bankowa jest spółką publiczną, czy też spółką niepubliczną;

- 3) **zakładów ubezpieczeń w formie spółek akcyjnych** w rozumieniu art. 5 ustawy z 22.5.2003 r. o działalności ubezpieczeniowej¹⁸,
- 4) **domów maklerskich prowadzących działalność w formie spółek akcyjnych** w rozumieniu art. 69 w zw. z art. 95 ust. 1 pkt 1 InstrFinU;
- 5) **działających w formie spółek akcyjnych instytucji pieniądza elektronicznego** w rozumieniu art. 2 pkt 5 w zw. z art. 36 i n. ustawy z 12.9.2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych¹⁹.

Ponadto, komitety audytu powinny być powołane także w innych spółkach akcyjnych z siedzibą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o ile są one emitentami papierów wartościowych – przede wszystkim wierzycielskich, jak obligacje – dopuszczonych do obrotu na rynku regulowanym w jakimkolwiek państwie członkowskim Unii Europejskiej.

We wszystkich powyższych rodzajach spółek akcyjnych wymagane jest powołanie spośród członków ich rad nadzorczych²⁰ komitetów audytu, przy czym zgodnie z art. 86 ust. 3 BiegłyRewidU w przypadku tych rad nadzorczych, które liczą nie więcej niż 5 członków zadania ustawowe komitetu audytu mogą zostać powierzone całej radzie nadzorczej. Jednocześnie ustawodawca przesądza liczebność samego komitetu audytu, stwierdzając w art. 86 ust. 4 BiegłyRewidU, iż w jego skład powinno wchodzić co najmniej 3 członków, przy czym przynajmniej jeden z nich powinien spełniać warunki niezależności i posiadać kwalifikacje w dziedzinie rachunkowości lub rewizji finansowej.

Ową niezależność ocenia się zaś według zobiektywizowanych kryteriów ustawowych, takich jak:

- 1) brak posiadania przez członka komitetu akcji w jednostce zainteresowania publicznego, w której wykonuje czynności, a także akcji, udziałów bądź innych tytułów uczestnictwa w jednostce powiązanej z tą pierwszą (por. art. 56 ust. 3 pkt 1 w zw. z art. 86 ust. 5 BiegłyRewidU),
- 2) nieuczestniczenie w ostatnich 3 latach w prowadzeniu ksiąg rachunkowych lub w sporządzaniu sprawozdania finansowego jednostki, w której wykonuje czynności (por. art. 56 ust. 3 pkt 3 w zw. z art. 86 ust. 5 BiegłyRewidU), oraz
- 3) brak powiązań osobisto-rodziny w postaci bycia małżonkiem, krewnym lub powinowatym w linii prostej do drugiego stopnia, tudzież związania z tytułu opieki, przysposobienia lub kurateli z osobą będącą członkiem organów nadzorujących, zarządzających lub administrujących jednostki, w której wykonuje czynności rewizji finansowej (por. art. 56 ust. 3 pkt 5 w zw. z art. 86 ust. 5 BiegłyRewidU).

Zarys genezy komitetów audytu i odnoszącej się do nich regulacji prawnej

Pierwowzoru komitetu audytu w spółkach akcyjnych dośzukiwać się można w regulacjach wprowadzonych w 1978 r. przez Giełdę Nowojorską, która nałożyła na spółki, których akcje były przedmiotem notowania na jej rynku, wymóg powoływania komitetów audytu, w skład których wchodzić mogli jedynie członkowie niezależni²¹. Regulację normatywną w odniesieniu do komitetów audytu dla ogółu spółek giełdowych wprowadziła natomiast ustawa z 30.7.2002 r. tzw. *Sarbanes – Oxley Act*²², zgodnie z którą celem komitetu audytu jest nadzór nad rachunkowością i sprawozdawczością finansową spółki. W ramach uprawnień kontrolnych w zakresie sprawozdawczości finansowej komitet audytu umocowany został do wyznaczania i nadzorowania prac audytora, a nadto do określania wysokości jego wynagrodzenia.

Również w Wielkiej Brytanii w odpowiedzi na znaczny spadek zaufania do spółek giełdowych, spowodowany nadużyciami finansowymi (np. sprawa *Bank of Credit and Commerce International* czy *Maxwell Communications*) podjęto prace nad oceną aktualnego stanu rzeczy w zakresie sprawozdawczości finansowej, zarządzania ryzyka i kontroli wewnętrznej w spółkach, co zaowocowało tzw. raportem *Cadbury'ego* z 1992 r.²³ W raporcie tym stwierdzono, iż około 2/3 z 250 spółek notowanych na giełdzie londyńskiej miało już w tym czasie w swoich strukturach komitety audytu. Jednocześnie zalecano, aby komitety audytu powołać we wszystkich spółkach, których akcje dopuszczone zostały do obrotu giełdowego, zaś same komitety powinny być formalnie ukonstytuowane i składać się z **minimum 3 członków**, przy czym większość z nich powinna być **członkami niezależnymi**, w znaczeniu definicji niezależności zawartej w tymże dokumencie²⁴. Raport podkreślał konieczność zapewnienia członkom komitetu nieograniczonego dostępu do informacji na temat spółki, a nadto określał podstawowe

¹⁸ Dz.U. Nr 124, poz. 1151 ze zm.

¹⁹ Dz.U. Nr 169, poz. 1385.

²⁰ Na marginesie warto zauważyć, że w przypadku innych typów normatywnych spółek, które mogą być emitentami papierów wartościowych dopuszczonych do obrotu na rynku regulowanym, tudzież stanowiących formy, w jakich można prowadzić działalność maklerską, powołanie komitetu audytu wyłączone zostało wówczas, gdy w spółkach tych nie powołano rady nadzorczej bądź komisji rewizyjnej (por. art. 86 ust. 1 pkt 5 BiegłyRewidU). Por. również G. Domański, M. Jagielska, Rada nadzorcza spółki akcyjnej. Powoływanie, kompetencje, funkcjonowanie – aspekty prawne, Warszawa 2011, s. 21.

²¹ Por. zwłaszcza P. Smardz, Funkcjonowanie i rozwój komitetów audytu, Przegląd Corporate Governance Nr 2/2008, s. 26, a także A. Opalski, Rada nadzorcza w spółce akcyjnej, Warszawa 2006, s. 271.

²² Regulacja powyższa stanowiła odpowiedź na głośne skandale finansowe związane z takimi spółkami, jak: *Worldcom* oraz *Enron*.

²³ *Report of the Committee on the Financial Aspects of Corporate Governance* 1 December 1992.

²⁴ Por. § 4.35–4.38 oraz § 4.12 *Cadbury Report*.

obowiązki komitetów w zakresie rewizji sprawozdawczości finansowej i prowadzenia kontroli wewnętrznej. Można zatem zauważyć, że współczesne rozwiązania normatywne stanowią w dużej mierze rozwinięcie już wcześniej przyjętych założeń i doświadczeń w tym obszarze. Kolejnym krokiem w rozwoju podejścia do komitetów audytu był *Greenbury Report* z 1995 r., gdzie omawiano pozycję komitetów audytu w systemie ładu korporacyjnego. Próbą połączenia oraz harmonizacji zaleceń zawartych w *Cadbury Report* oraz *Greenbury Report* był z kolei *Hampel Report* z 1998 r.²⁵, w którym zwrócono uwagę m.in. na konieczność zapewnienia niezależności audytora zewnętrznego współpracującego z komitetami audytu czy też na kwestie systematycznej oceny zasadności powoływania kontroli wewnętrznej, w spółkach, w których jeszcze ona nie funkcjonowała. Raport podkreślał przy tym, że podstawowym celem spółki jest ochrona interesu jej akcjonariuszy, jednocześnie sugerując skonsolidowanie zasad ujętych w poprzednich raportach w formule połączonego kodeksu, którego pierwsza wersja – *The Combined Code* – pochodziła z 1998 r. Zarówno w niej, jak i w kolejnych wersjach²⁶ opisano wiele reguł odnoszących się do tworzenia i funkcjonowania komitetów audytu, tak w sferze wewnętrznej, jak w sferze zewnętrznej²⁷. W anglosaskiej praktyce korporacyjnej komitet audytu ukształtowany został więc jako **element funkcjonalny w ramach monistycznego modelu spółki**²⁸.

Tymczasem przykładem rozwiązań dopuszczających funkcjonowanie komitetu audytu w ramach systemu dualistycznego jest niemiecka ustawa o spółkach akcyjnych z 1965 r. (*Aktiengesetz*), która przewiduje możliwość tworzenia komitetów audytu przez samą radę nadzorczą, delegującą niektóre z przyznanych jej uprawnień w określonych sprawach z możliwością podejmowania w tym względzie przez komitet uchwały zastępującej uchwałę całej rady nadzorczej²⁹.

Z punktu widzenia prawa unii europejskiej – bazującego wszakże na dorobku doświadczeń systemów anglosaskich – zasadnicze znaczenie dla problematyki komitetów audytu miało Zalecenie Komisji Europejskiej 2005/162/WE z 15.2.2005 r. dotyczące roli dyrektorów niewykonawczych lub będących członkami rady nadzorczej spółek giełdowych i komisji rady (nadzorczej)³⁰. Jakkolwiek zgodnie z art. 249 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską z 25.3.1957 r.³¹ zalecenia Komisji nie mają mocy wiążącej, niemniej zgodnie z wyrokiem ETS z 13.12.1989 r.³² sądy krajowe zobowiązane są brać je pod uwagę przy rozstrzygnięciu sporów, w szczególności wówczas, gdy zalecenie może posłużyć do wyjaśnienia przepisów krajowych, które zostały przyjęte dla jego realizacji, a także gdy ma ono na celu uzupełnienie wiążących przepisów wspólnotowych. W Załączniku I do Zalecenia 2005/162/WE znalazło się rozwinięcie i uszczegółowienie zadań komitetów rady, w tym również

komisji rewizyjnej (komitet audytu), którego właściwości poddano zwłaszcza:

- 1) monitorowanie rzetelności informacji finansowych przedstawianych przez spółkę,
- 2) ocenę – przynajmniej raz do roku – systemów kontroli wewnętrznej i zarządzania ryzykiem, przede wszystkim pod kątem prawidłowego ich identyfikowania i ujawniania,

3) zapewnienie skutecznego audytu wewnętrznego. Ponadto do zadań komisji rewizyjnej przypisano:

- 1) wydawanie zaleceń odnośnie do wyboru i odwołania rewidenta zewnętrznego,
- 2) monitorowania jego niezależności oraz
- 3) kontrolowania świadczonych przez niego usług pozarewidencjonalnych.

Dyrektywy zawarte w Zaleceniu 2005/162/WE brano pod uwagę przy redagowaniu zasad ładu korporacyjnego dla spółek, których akcje notowane są na rynku giełdowym prowadzonym przez Giełdę Papierów Wartościowych w Warszawie S.A., ujętych w dokumentach pod nazwą: „Dobre praktyki w spółkach publicznych 2005”, przygotowanych przez Komitet Dobrych Praktyk GPW, a następnie „Dobre praktyki Spółek Notowanych na GPW”, stanowiących Załącznik do uchwały Rady Nadzorczej GPW nr 12/1170/2007 z 4.7.2007 r.³³, gdzie w pkt 7 cz. III zalecano jedynie spółkom giełdowym – z racji oparcia wspomnianego dokumentu na zasadzie *comply or explain* – utworzenie w ramach rad nadzorczych „co najmniej komitetu audytu”³⁴.

W literaturze przedmiotu podnosi się, że Zalecenie 2005/162/WE z racji swojego szczegółowego charakteru – a zwłaszcza jego Załącznik I – powinno stanowić wskazówkę dla rad nadzorczych polskich spółek akcyjnych i działających w ich ramach komitetów audytu³⁵. Również pkt 24 Preambuly do dyrektywy 2006/43/WE wyraźnie stwierdza, że państwa członkowskie mogą uwzględnić Zalecenie 2005/162/WE redagując reżim prawny właściwy dla komitetów audytu, co jest o tyle istotne, gdyż standardy, jakie wprowadza w tym zakresie dyrektywa 2006/43/WE, są bardziej ogólnejsze

²⁵ Por. *Committee on corporate governance: Final Report*, London 1998.

²⁶ Aktualnie *UK Corporate Governance Code 2010*.

²⁷ Szerzej por. A. Opalski, *Rada...*, s. 375 i n.

²⁸ Por. K. Oplustil, *Corporate...*, s. 11.

²⁹ K. Oplustil, *Corporate...*, s. 13.

³⁰ Dz.Urz. UE L Nr 52 z 25.2.2005 r., s. 51 i n.; dalej jako: Zalecenie 2005/162/WE.

³¹ Dz.Urz. UE C 2006, Nr 321 E, s. 37.

³² C-322/88.

³³ Por. G. Fila, *Funkcje komitetu audytu w statucie oraz aktach wewnętrznych spółki publicznej*, Przegląd Corporate Governance Nr 4/2009, s. 41 oraz M. Michalski, *Spółka akcyjna*, Warszawa 2010, s. 529.

³⁴ W aktualnie obowiązującej wersji „Dobrych praktyki Spółek Notowanych na GPW” przedmiotowy pkt 7 został uchylony, zaś do komitetów audytu odnosi się zalecenie zawarte w pkt 8 cz. III, który w zakresie komitetów rady nadzorczej odsyła do Załącznika I Zalecenia 2005/162/WE.

³⁵ Tak K. Oplustil, *Instrumenty...*, s. 486.

i fragmentaryczne niż regulacje przewidziane w Zaleceniu 2005/162/WE³⁶.

Niemniej dyrektywa 2006/43/WE – w przeciwieństwie do Zalecenia 2005/162/WE, które zawiera rekomendacje – wprowadza w art. 41 ust. 1 **obowiązek** powołania komitetu do spraw audytu w tzw. jednostkach interesu publicznego. Jednocześnie państwa członkowskie wyposażone zostały w delegację do samodzielnego określenia koniecznego składu komitetów audytu, przy przyjęciu założenia, iż przynajmniej jeden członek komitetu powinien mieć status członka niezależnego oraz posiadać kompetencje w dziedzinie rachunkowości lub rewizji finansowej. Na gruncie dyrektywy 2006/43/WE przeprowadzono wyraźne rozgraniczenie kompetencji komitetu audytu w relacji do sfery wewnętrznej, obejmującej takie zagadnienia, jak monitorowanie procesów sprawozdawczości finansowej czy skuteczności funkcjonujących w spółce systemów kontroli wewnętrznej (por. art. 42 ust. 2 lit. a–b) dyrektywy 2006/43/WE), jak i zewnętrznej, do jakiej zalicza się rekomendacje w odniesieniu do biegłego rewidenta oraz monitorowanie jego niezależności (por. art. 41 ust. 3 oraz art. 41 ust. 2 lit. d) dyrektywy 2006/43/WE)³⁷. Za zaostrzeniem reżimu w odniesieniu do całości procedur realizowanych w związku ze sprawozdawczością finansową, kontrolą wewnętrzną oraz zarządzaniem ryzykiem względem jednostek interesu publicznego przemawiają także względy, jak ich doniosłość z punktu widzenia znaczenia gospodarczego oraz skala zainteresowania ze strony inwestorów indywidualnych. Dlatego też w pkt 23 Preambuły do dyrektywy 2006/43/WE wyraźnie stwierdza się, że w stosunku do takich jednostek, jakimi są jednostki interesu publicznego, konieczne jest zastosowanie surowszych wymogów w zakresie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych. Co więcej, zdaniem prawodawcy unijnego, poprawę jakości sprawozdawczości finansowej zapewnić mają rzeczony komitety do spraw audytu (por. pkt 24 Preambuły do dyrektywy 2006/43/WE), którym jednocześnie przypisano zadania w obszarze minimalizacji ryzyk: finansowego i operacyjnego, a także ryzyka niezgodności ze standardami sprawozdawczości finansowej, co z kolei – w przypadku spółek, których akcje pozostają w obrocie na rynkach regulowanych – wpływa w dalszej kolejności na przyszłą ich ocenę przez inwestorów³⁸. W konsekwencji więc nieprawidłowości i nadużycia, jakie miały miejsce w sferze sprawozdawczości finansowej, przyczyniły się do uznania komitetu audytu za europejski standard *corporate governance* zarówno w systemie monistycznym, jak i dualistycznym.

Z perspektywy prawa polskiego rozwiązanie przewidziane w dyrektywie 2006/43/WE implementowano do systemu prawa krajowego mocą ustawy z 7.5.2009 r., która stosownie do art. 122 BiegłyRewidU weszła w życie z dniem 6.6.2009 r. Jednakże zgodnie z art. 117 BiegłyRewidU jednostki zainteresowania publicznego zobowiązane były powołać w ramach ich

struktur wewnętrznych komitety audytu, w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie BiegłyRewidU, tj. do 6.12.2009 r.

Z drugiej strony ustawodawca nie przewidział żadnych sankcji za niedostosowanie się spółek akcyjnych do wymogów związanych z obowiązkiem powołania komitetu audytu. I jakkolwiek spółki będące jednostkami zainteresowania publicznego podlegają nadzorowi Komisji Nadzoru Finansowego sprawowanemu zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy z 29.7.2005 r. o nadzorze nad rynkiem kapitałowym³⁹ oraz art. 1 ust. 2 ustawy z 21.7.2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym⁴⁰, co obejmuje także przestrzeganie obowiązującego prawa, niemniej brak przepisów pozytywnych o charakterze szczególnym, pozwalających na zidentyfikowanie okoliczności niepowołania komitetu audytu w jednostce zainteresowania publicznego jako czyn zabroniony bądź delikt administracyjny w świetle m.in. przepisów o obrocie instrumentami finansowymi, o ofercie publicznej czy ustawy – Prawo bankowe, bądź ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych.

Umiejscowienie komitetu audytu w strukturze spółki akcyjnej

Ustawodawca przesądza *expressis verbis*, iż komitet audytu jest komitetem rady nadzorczej, jako że kluczowy w tym względzie art. 86 ust. 1 BiegłyRewidU stwierdza wprost, że w „jednostkach zainteresowania publicznego działa komitet audytu, którego członkowie powoływani są przez radę nadzorczą [...] spośród swoich członków”. Warto zatem zestawzić powołany wyżej przepis z art. 41 ust. 1 dyrektywy 2006/43/WE, w którym przewiduje się utworzenie komitetu audytu z członków bądź wykonawczych organu administracyjnego albo z członków rady nadzorczej, albo wreszcie spośród członków wybranych przez zgromadzenie wspólników jednostki interesu publicznego. Rację ma przy tym A. Nowacki, iż dyrektywa 2006/43/WE nie przesądza wprost o umiejscowieniu komitetu audytu w ramach rady nadzorczej, gdyż wskazuje jedynie na okoliczność powoływania jego członków spośród członków rady, podczas gdy o organizacji komitetu audytu w obrębie rady nadzorczej mowa jest natomiast w pkt 5 oraz pkt 6.1 Zalecenia 2005/162/WE⁴¹, co

³⁶ Por. także A. Opalski, *Europejskie prawo spółek*, Warszawa 2010, s. 333.

³⁷ Por. również A. Opalski, *Rada...*, s. 375 i n. oraz A. Opalski, *Europejskie...*, s. 334.

³⁸ Por. też G. Fila, *Funkcje...*, s. 43 oraz K. Kacprzak, *Prawne podstawy funkcjonowania komitetu audytu w jednostkach zainteresowania publicznego*, *Przegląd Corporate Governance* Nr 3/2009, s. 20.

³⁹ Dz.U. Nr 183, poz. 1537 ze zm.

⁴⁰ Dz.U. Nr 157, poz. 1119 ze zm.

⁴¹ Por. także A. Nowacki, *Komitety...*, s. 41 i n., podejście takie tłumaczy on innymi motywami, jakimi kierowano się przy przygotowywaniu Zalecenia 2005/162/WE, ponieważ dowodzi, że taka konstrukcja zdecydowanie zwiększa skuteczność rady nadzorczej, a ponadto minimalizuje ryzyko wystąpienia konfliktu interesów.

nie zmienia postaci rzeczy, że wykładnia przepisów art. 86 BiegłyRwidU prowadzi właśnie do takiej konstatacji. Stąd przyjmuje się powszechnie, że komitet audytu według przepisów prawa polskiego stanowi **wewnętrzne gremium rady nadzorczej**⁴², a zatem funkcjonuje on w strukturach rady nadzorczej, będąc jej jednostką wewnątrzorganizacyjną. Z tego punktu widzenia komitet audytu **nie może być uznany za odrębny organ spółki akcyjnej**, tym bardziej że nie został on wyposażony we własne kompetencje, ale realizuje zadania powierzone właśnie radzie nadzorczej jako organowi nadzorcemu spółki. Co prawda w art. 86 ust. 7 BiegłyRwidU mowa jest o zadaniach komitetu audytu, niemniej art. 86 ust. 3 BiegłyRwidU zezwala, aby w spółkach, w których rada nadzorcza składa się z nie więcej niż 5 członków zadania komitetu powierzone były całej radzie⁴³. Tym samym zasadniczego znaczenia nabiera kwestia organu właściwego dla powołania komitetu audytu w spółce akcyjnej. Podstawowy w tym względzie przepis art. 86 ust. 1 BiegłyRwidU stwierdza jedynie, że „w jednostkach zainteresowania publicznego działa komitet audytu” nie przesądzając jednocześnie, w jakim trybie jest on powoływany. Tymczasem w art. 86 ust. 3 BiegłyRwidU mowa jest o **powierzeniu zadań komitetu radzie nadzorczej**, której skład nie przekracza 5 członków. Na podstawie przywołanych wyżej przepisów rozróżnić należy zatem dwie modelowe sytuacje: pierwszą, gdy powołanie komitetu audytu – rozumianego jako wyodrębniona organizacyjnie stała struktura wewnętrzna rady nadzorczej⁴⁴ – jest **obligatoryjne**, co dotyczy wszystkich spółek akcyjnych, w których rada nadzorcza liczy więcej niż 5 członków, oraz drugą, gdy powołanie komitetu audytu jest **fakultatywne**, co z kolei ma miejsce tylko w spółkach, w których rada nadzorcza liczy nie więcej niż 5 członków. Oznacza to, że w spółkach niepublicznych, tudzież niebędących bankami, w których rada nadzorcza liczy od 3 do 5 członków (por. art. 385 § 1 *in princ.* ustawy z 15.9.2000 r. – Kodeks spółek handlowych⁴⁵) funkcje komitetu audytu **przejąć może** rada nadzorcza działająca *in corpore*. Taka sama sytuacja może mieć miejsce we wszystkich spółkach publicznych, jak też i w spółkach bankowych, w których rada nadzorcza liczy 5 osób, a zatem kształtuje się na poziomie ustawowego minimum (por. art. 385 § 1 KSH oraz art. 22 ust. 1 PrBank). Warto dodać, że z uwagi na rozmiary takich spółek oznacza to, iż w praktyce obowiązek powołania komitetów audytu wystąpi w zdecydowanej ich większości.

Analizując pozycję komitetu audytu, co jest konieczne na drodze do ustalenia, jaki organ jest władny dla jego powołania, trzeba jednoznacznie skonstatować, że komitet audytu nie stanowi organu osoby prawnej w rozumieniu art. 38 w zw. z art. 35 KC. Nie ma on zatem pozycji ustrojowej w spółce akcyjnej, a tym samym nie mieści się, a może raczej nie zaburza, **modelowego trójpodziału** na organy wykonawcze, nadzorcze oraz stanowiące spółki, tworzące

sformalizowaną strukturę ustrojowo-organizacyjną spółki akcyjnej. Można więc opisać komitet audytu jako wyodrębnione i sformalizowane gremium w strukturach rady nadzorczej, realizujące zadania przypisane radzie nadzorczej, niemniej powierzone w ramach podziału kompetencyjnego w obrębie samej rady właśnie temu ciału⁴⁶. Można zatem zauważyć, że w aktualnym stanie prawnym instytucjonalizacja komitetu audytu ma **charakter ograniczony**, gdyż nie prowadzi do jego autonomizacji względem samej rady nadzorczej ani też pozostałych organów spółki. Dlatego też komitet audytu nie jest rozpoznawalny w strukturze ustrojowej spółki akcyjnej.

Nie jest natomiast zrozumiałe stanowisko A. Nowackiego⁴⁷, według którego umiejscowienie komitetu audytu w ramach rady nadzorczej nie wpisuje się w żadne z możliwych rozwiązań legislacyjnych potrzebnych dla wykonania dyrektywy 2006/43, gdyż – jak twierdzi przywołany autor – powyższa dyrektywa nie wymaga tworzenia w ramach istniejących ciał kontrolnych czy nadzorczych jakichkolwiek wewnętrznych struktur. Tymczasem, po pierwsze, w art. 41 ust. 1 ak. 1 dyrektywy 2006/43 określając skład komitetu audytu, stwierdza się, że państwo członkowskie określa, czy komitet ds. audytu powinien składać się z członków wykonawczych organu administracyjnego lub członków organu nadzorczego jednostki, czy wreszcie z członków wybranych na walnym zgromadzeniu wspólników jednostki. Ponadto, po drugie, w art. 41 ust. 1 ak. 2 dyrektywy 2006/43 dopuszcza się wprost, aby w jednostkach zainteresowania publicznego, funkcje przydzielone komitetowi audytu wykonywał m.in. organ nadzorczy jako całość. Co prawda, przepis art. 41 ust. 1 ak. 2 dyrektywy 2006/43 znajduje odniesienie do kategorii małych i średnich przedsiębiorców w rozumieniu dyrektywy 2003/71/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 4.11.2003 r. w sprawie prospektu emisyjnego publikowanego w związku z publiczną ofertą lub dopuszczeniem do obrotu papierów wartościowych i zmieniająca dyrektywę 2001/34/WE⁴⁸, niemniej w tym kontekście, ale też w świetle art. 41 ust. 1 ak. 1 dyrektywy 2006/43 twierdzenie, iż implementacja wychodzi poza jej zakres, jest co najmniej dyskusyjne. W rozwiąza-

⁴² K. Oplisłil, *Instrumenty...*, s. 489 określa np. komitet audytu jako „integralną część rady nadzorczej”. Por. także m.in. A. Nowacki, *Komitet...*, s. 40, K. Kacprzyk, *Prawne...*, s. 21 oraz G. Domański, M. Jagielska, *Rada...*, s. 21.

⁴³ W pkt 7 cz. III „Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na GPW” przyjęto rozwiązanie analogiczne, a dotyczyło ono spółek giełdowych, „w których rady nadzorcze składały się z minimalnej wymaganej przez prawo liczby członków”.

⁴⁴ A. Opalski, *Rada...*, s. 270, charakteryzuje komitet audytu jako stałą grupę roboczą umiejscowioną w strukturze rady nadzorczej.

⁴⁵ Dz.U. Nr 94, poz. 1037 ze zm.; dalej jako: KSH.

⁴⁶ A. Opalski, *Rada...*, s. 275 używa interesującego stwierdzenia dla scharakteryzowania komitetu audytu, a mianowicie nazywa go „podmiotem kompetencji tylko wewnątrz rady”.

⁴⁷ Por. A. Nowacki, *Komitet...*, s. 40.

⁴⁸ Dz.Urz. UE L Nr 345 z 31.12.2003 r.

niu przyjętym na gruncie art. 86 BiegłyRewidU przejawia się zatem racjonalizm ustawodawcy, skoro wykorzystuje on ustrojową strukturę spółki akcyjnej dla osiągnięcia celów dyrektyw, postępującego zresztą zgodnie z maksymą *Entia non sunt multiplicanda praeter necessitatem*.

Skoro ustawodawca użył w art. 86 ust. 1 BiegłyRewidU kategorycznego sformułowania „działa komitet audytu”, stanowi ono wskazówkę interpretacyjną, zgodnie z którą rada nadzorcza ma bezwzględny obowiązek powołania komitetu audytu w sytuacjach, gdy jest on strukturą obligatoryjną. W tym kontekście można przyjąć, że zaniechanie przez radę nadzorczą podjęcia decyzji w sprawie powołania komitetu audytu **rodzi odpowiedzialność dyscyplinarną członków rady nadzorczej**, co skutkować może podstawą od ich odwołania, tudzież odmową udzielenia im absolutorium z wykonania przez nich obowiązków. Odpowiedzialność powyższa jest jedyną, na jaką narażeni są członkowie rady nadzorczej, jako że BiegłyRewidU nie przewiduje żadnych przepisów szczególnych, które sankcjonowałyby realizację wspomnianego obowiązku. Co prawda art. 117 BiegłyRewidU nakazywał, aby jednostki zainteresowania publicznego, poza tymi, gdzie rada nadzorcza liczy nie więcej niż 5 członków, obowiązane były do powołania komitetów audytu w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, niemniej przepis ten nie tyle, że przemawia za tezą o konieczności dokonania zmian w aktach ustrojowych czy organizacyjnych spółki, ile raczej wyznaczał termin dla ukonstytuowania się komitetów audytu bez obciążania członków rad nadzorczych odpowiedzialnością z tytułu zaniechania w tym zakresie⁴⁹. Inna wykładnia art. 117 BiegłyRewidU pozostawałaby w jawnej sprzeczności z treścią art. 86 ust. 1 BiegłyRewidU, który ma dla komitetu audytu znaczenie fundamentalne, podczas gdy pierwszy z przywołanych przepisów jest przepisem o charakterze tylko przejściowym (por. rozdział 10 BiegłyRewidU zatytułowany: „Przepisy zmieniające, przejściowe i końcowe”).

Z drugiej strony umiejscowienie komitetu audytu w strukturze rady nadzorczej oznacza, że właśnie ona⁵⁰, a nie statut spółki, tudzież inne dokumenty organizacyjne, jak chociażby regulamin rady nadzorczej, ma decydujące zdanie przy powoływaniu komitetu audytu. Dlatego też nie do końca podzielić wypada pogląd sformułowany przez *K. Oplustila*, który uważa, iż „właściwy dla regulacji tej kwestii jest w pierwszym rzędzie statut spółki”⁵¹. Oczywiście, o ile statut wyraźnie przewidywać będzie utworzenie komitetu audytu, rada nadzorcza związana jest jego postanowieniami w sposób bezwarunkowy. Jednakże w razie, gdy statut spółki będzie milczał na temat ustanowienia komitetu audytu, mieścił się będzie zawsze w kompetencjach własnych rady nadzorczej spółki akcyjnej, wobec czego **nie ma potrzeby, aby komitet audytu został wyraźnie przewidziany w statucie spółki**⁵². Regulacyjna doniosłość statutu może mieć miejsce jedynie wówczas, gdy powołanie komitetu audytu ma charakter fa-

kultatywny, zatem w przypadkach, kiedy rada nadzorcza liczy więcej niż 5 osób, rozstrzygnięcie na poziomie statutu spółki będzie wyłącznie deklaratywne, bowiem obowiązek powołania komitetu audytu swoje źródło mieć będzie wprost w przepisach prawa⁵³.

Na drugoplanowe znaczenie statutu wskazuje nadto również i okoliczność, że ani on, ani też regulamin rady, nie mogą wprowadzać innego sposobu powoływania członków komitetu audytu, ponieważ podlegają oni zawsze wyborowi spośród członków rady nadzorczej **w trybie podejmowania uchwały w drodze głosowania tajnego** i z wyłączeniem głosowania za pośrednictwem innego członka rady, oraz głosowania pisemnego lub głosowania przy wykorzystaniu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość (por. art. 388 KSH).

Rada nadzorcza, będąc organem właściwym w kwestii powołania komitetu audytu związana jest zawsze wymogami, jakie ustawodawca formułuje pod adresem członków komitetu, a przede wszystkim w zakresie wskazanym w art. 86 ust. 4 BiegłyRewidU. Przepis ten wymaga, żeby w skład komitetu audytu wchodziło przynajmniej 3 członków rady nadzorczej, w tym przynajmniej jeden członek spełniający warunki niezależności i posiadający kwalifikacje w dziedzinie rachunkowości lub rewizji finansowej. Zgodzić się też wypada z *K. Oplustilem*, iż wymogi powyższe powinny zostać zapewnione również w sytuacji, kiedy nie powołano komitetu audytu, natomiast jego zadania wykonuje rada nadzorcza⁵⁴, gdyż właśnie w ten sposób możliwe jest osiągnięcie celu, jakim jest prawidłowe i **rzetelne** realizowanie zadań w obszarze audytu wewnętrznego.

Funkcje i zadania komitetu audytu

Okoliczność, że komitet audytu został umiejscowiony w strukturach rady nadzorczej powoduje, iż pełni on funkcję ciała **przygotawczego** względem całej rady jako organu spółki⁵⁵, aczkolwiek z własnymi, przypisanymi tylko jemu – poza przypadkami określonymi w art. 86 ust. 3 BiegłyRewidU – kompetencjami. Przyjęcie rozwiązania plasującego komitet audytu w strukturze wewnętrznej rady nadzorczej spółki powoduje ten skutek, że zalecenia wydawane przez komitet mają na celu przygotowania decyzji,

⁴⁹ Tymczasem *A. Nowacki*, *Komitet...*, s. 43 dostrzega w przywołanym przepisie art. 117 argument na rzecz stanowiska, iż komitety audytu nie działają z mocy prawa.

⁵⁰ Por. także *G. Fila*, *Funkcje...*, s. 45.

⁵¹ Por. *K. Oplustil*, *Instrumenty...*, s. 485.

⁵² Odmienne jednak *A. Nowacki*, *Komitet...*, s. 43, który przyjmuje, że ustanowienie komitetu audytu wymaga odpowiednich postanowień w regulaminie rady nadzorczej, tudzież w statucie spółki.

⁵³ Por. także *G. Błaszowski*, *M. Czerwieniec*, *Ł. Koska*, *W. Majek*, *P. Nekanda-Trepka*, *C. Ostrowski*, *Komitet audytu – pierwsze kroki*. Przewodnik dla praktyków, red. *P. Spiechowicz*, Warszawa 2011, s. 19.

⁵⁴ Tak *K. Oplustil*, *Instrumenty...*, s. 485.

⁵⁵ Por. także *A. Opalski*, *Rada...*, s. 277.

które podejmuje sama rada. W konsekwencji rada jako organ spółki zachowuje pełną odpowiedzialność za decyzje w ten sposób podejmowane.

Ustawowy katalog zadań komitetu audytu, jaki zawiera art. 86 ust. 7 BiegłyRwidU, ma charakter otwarty, wobec czego możliwe jest powierzenie mu także innych zadań, co nie oznacza, że konieczna byłaby do tego odpowiednia zmiana postanowień w aktach ustrojowo-organizacyjnych spółki, jako iż za wystarczające uznać należałoby podjęcie w tym przedmiocie uchwały rady nadzorczej. Słusznie przy tym zauważa K. Oplustil⁵⁶, że zadania wymienione w art. 86 ust. 7 BiegłyRwidU stanowią konkretyzację generalnej kompetencji kontrolnej rady nadzorczej przewidzianej w art. 382 § 1 KSH. Warto w tym miejscu zauważyć, że zakres kompetencji rady nadzorczej sprowadza się do – zgodnie z przedmiotowym art. 382 KSH – sprawowania stałego nadzoru nad wszystkimi dziedzinami działalności spółki. W związku z tym rozróżnić można w ramach kompetencji rady nadzorczej dwa zasadnicze obszary, a mianowicie **kontrolę** oraz **nadzór sensu stricto**. Pierwsza polega na badaniu zgodności działalności spółki z obowiązującymi przepisami prawa, statutem oraz innymi aktami, takimi jak uchwały walnego zgromadzenia czy rady nadzorczej, podczas gdy drugi skupia się na podejmowaniu konkretnych rozstrzygnięć merytorycznych i na wprowadzaniu ich w życie za pomocą dostępnego dla rady nadzorczej instrumentarium. Tym samym zadania przewidziane w art. 86 ust. 7 BiegłyRwidU lokują kompetencje komitetu audytu w nadzorze *sensu stricte*, jako że nakierowane są one na minimalizację ryzyka finansowego, operacyjnego i ryzyka, jakie powstaje w związku z naruszeniem zasad poprawności standardów sprawozdawczych.

Stąd do zadań tych ustawodawca zaliczył:

- 1) monitorowanie procesu sprawozdawczości finansowej,
- 2) monitorowanie skuteczności systemów kontroli wewnętrznej, audytu wewnętrznego oraz zarządzania ryzykiem,
- 3) monitorowanie wykonywania czynności rewizji finansowej,
- 4) monitorowanie niezależności biegłego rewidenta i podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych (por. art. 86 ust. 7 BiegłyRwidU),
- 5) a nadto – co szczególnie istotne z perspektywy art. 66 ust. 4 RachU – rekomendowanie radzie nadzorczej podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych do przeprowadzenia czynności rewizji finansowej jednostki (por. art. 86 ust. 8 BiegłyRwidU).

Jakkolwiek ustawodawca skupił się na skonkretyzowanych zadaniach komitetu audytu, jednak uogólniając można skonstatować, że funkcje komitetu oscylują w obszarze procesów identyfikacji poszczególnych ryzyk i sposobów ich ograniczania, zwłaszcza w drodze odpowiednich decyzji zarządu spółki. Rada nadzorcza nie może co prawda podej-

mować w tym względzie żadnych wiążących rozstrzygnięć, a to z uwagi na art. 375¹ KSH, jednakże właśnie w stałym monitorowaniu z jej strony wyraża się rozdzielność kompetencyjna organów spółki akcyjnej, gdyż formułuje ona **zalecenia** pod adresem zarządu, jak również jego poszczególnych członków, a w ostateczności inicjować może uruchomienie procedur nadzoru właścicielskiego.

O randze zadań przypisanych komitetowi audytu świadczy regulacja przewidziana w art. 4a RachU, który statuuje odpowiedzialności członków rady nadzorczej za sprawozdawczość finansową spółki. Otóż do czasu wejścia w życie nowelizacji RachU z 18.3.2008 r. za prawidłową i zgodną z prawem realizację obowiązków w zakresie sprawozdawczości finansowej odpowiadał zarząd spółki, co wynikało z art. 4 ust. 5 RachU, zgodnie z którym kierownik jednostki ponosił odpowiedzialność za wykonywanie obowiązków w zakresie rachunkowości, stosownie do przepisów RachU, zaś w przypadku zarządu wieloosobowego odpowiedzialność taką ponosił członek wskazany, a w razie braku takiego wskazania wszyscy członkowie zarządu. Dodanie art. 4a RachU rozszerzyło zdecydowanie krąg funkcjonariuszy spółki, co do których możliwe jest zgłaszanie roszczeń odszkodowawczych z tytułu szkody wyrządzonej w następstwie naruszenia obowiązków nadzorczych w zakresie sprawozdawczości finansowej. Warto zauważyć, że art. 4a RachU nie idzie w kierunku poszerzenia zakresu obowiązków członków rady nadzorczej, bowiem nadzór nad właściwą sprawozdawczością spółki sprawowali oni w ramach ogólnych kompetencji nadzorczych, co szczegółowo precyzuje art. 393 pkt 1 w zw. z art. 395 § 2 pkt 1–2 KSH. Funkcja art. 4a RachU polega natomiast na stworzeniu **wyraźnej podstawy prawnej na okoliczność odpowiedzialności odszkodowawczej na zasadach podobnych do odpowiedzialności ciążącej na członkach zarządu spółki**. Z drugiej strony zakres odpowiedzialności członków rady nadzorczej określany jest przez zakres obowiązków właściwych z pozycji pełnionej przez nich funkcji. Dlatego rozgraniczyć trzeba odpowiedzialność kierownika jednostki (członka zarządu) za wykonywanie obowiązków w zakresie rachunkowości określonych ustawą, w tym z tytułu nadzoru (por. art. 4 ust. 5 RachU) od odpowiedzialności statutowanej w art. 4a RachU, gdyż ta ostatnia odnosi się wyłącznie do **zapewnienia, aby sprawozdanie finansowe oraz sprawozdanie z działalności spełniały wymagania przewidziane w przepisach RachU**. Tym samym – w przeciwieństwie do członków zarządu (por. art. 4–8, art. 49 oraz art. 66 ust. 4 RachU) – odpowiedzialność członków rady nadzorczej sprowadza się do zapewnienia, aby sprawozdania finansowe z działalności spółki spełniały wymogi określone w przepisach prawa, co uzasadnione jest z punktu widzenia

⁵⁶ Por. K. Oplustil, *Instrumenty...*, s. 486.

art. 395 § 4 KSH, z mocy którego sprawozdawczość jednostki podlega kontroli rady nadzorczej. Odpowiedzialność z art. 4a RachU nie może zatem sprowadzać się do odpowiedzialności za bieżące prowadzenie rachunkowości spółki, ale jedynie za **efekt ostateczny** w postaci prawidłowo przygotowanego sprawozdania finansowego i sprawozdania z działalności spółki, co oznacza dbałość ze strony komitetu audytu nad zapewnieniem rzetelności i zgodności z wymaganiami prze-

widzianymi przepisami prawa w stosunku do rewizji finansowej i procesów sprawozdawczości finansowej. Powiązanie tych obszarów aktywności komitetu z monitorowaniem ryzyk i kontroli wewnętrznej ma nie tylko usprawnić przepływ informacji w spółce – którego brak wielokrotnie był przyczyną poważnych nadużyć – ale nadto zapewnić utrzymanie wysokich standardów ochrony interesu spółki oraz interesu jej akcjonariuszy. ■

SUMMARY

Legal position of the audit committee in joint-stock companies classified as public interest entities

The Act of 07.05.2009 on Certified Auditors, their Self-Government and Entities Authorized to Audit Financial Statements, and on Public Supervision (hereinafter: “the Act”) introduced into the Polish legal system the category of public interest entities. This category includes, *inter alia*, joint-stock companies carrying out specific tasks, such as banks, public companies, insurance companies, brokerage houses and institutions issuing electronic money. In accordance with the Act, a new collective body should be set in those companies, namely the audit committee. The idea of audit committees refers to the solutions formed in the 1990s in the structure of Anglo-Saxon economy. They were a response to the numerous crises of confidence in financial institutions (such as the Bank of Credit and Commerce International cases), or large corporations (such as the Maxwell Communications case) associated with abuses in the area of risk management and financial reporting. Audit Committees are formed in the structure of joint stock companies as separate organizational structures of the supervisory board. They always consist of members of the supervisory board. Some of those members must meet the requirements as to the criteria of independence. It should be stressed that audit committees are not the governing bodies of companies within the meaning of the provisions of civil law. Their powers are limited to a preparatory function for the entire supervisory board and they focus on monitoring the accuracy of financial reporting processes and risk assessment.

ksiegarnia.beck.pl

CH-BECK

